AÇLIK

KNUT HAMSUN

Türkçesi
Peyami Safa

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1947
EDEBÎ ESERLER: 998

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-485-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Resimli Ay Matbaası, 1934
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**: 2023

Özgün Adı: *Sult*
Çeviriye Esas Alınan Baskı: *La Faim* adıyla neşredilen Fransızca çevirisinden Türkçeleştirilmiştir. Edisyonu tespit edilememiştir.

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Son Okuma: Havva Akdağ

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı ve Cilt: VİZYON BASIMEVİ KAĞITÇILIK MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z
Beylikdüzü/İSTANBUL Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika No: 52098

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Knut Hamsun: 4 Ağustos 1859'da Norveç, Gudbrandsdal sınırları içindeki Lom kasabasında Knut Pedersen adıyla dünyaya geldi. 19 yaşında Norveç'in kuzeyindeki Bodø'da bir kunduracı çırağıyken yazmaya başladı ve romancı, oyun yazarı, şair olarak uzun ömründe edebiyatın çeşitli alanlarında eserler verdi. İlk romanı *Sult*'tan (*Açlık*) bazı parçalar 1888'de *Ny Jord* dergisinde yazarın ismi verilmeden tefrika edildi ve 1890 yılında kitap olarak yayımlandı. Eser, Avrupalı yazarlar üzerinde heyecan verici bir etki yarattı. 1892'de *Mysterier* (*Gizemler*), 1894'te *Pan* ve 1898'de *Victoria* adlı romanları yayımlandı. 1917'de doğaya karşı insan emeğinin ve çabasının hikâyesini anlattığı *Markens Grøde* (*Dünya Nimeti*) basıldı. 1920'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Hamsun'un itibarı, Norveç'in işgal yıllarında Nazilerle iş birliği yaptığı gerekçesiyle sarsıldı fakat bu ilişki edebî gücünün ve şöhretinin gölgesinde silikleşti. 19 Şubat 1952'de Grimstad yakınlarında öldü.

Peyami Safa: 2 Nisan 1899'da İstanbul Gedikpaşa'da doğdu. Babası Şair İsmail Safa, annesi Server Bedia Hanım'dır. Bir buçuk yaşındayken babası Sivas'ta öldü. İlk öğrenimine Gedikpaşa'da Menbaül-İrfan Mektebi'nde başladı. Eğitimi devam ederken dokuz yaşında, sağ kolunda ortaya çıkan kemik veremi yüzünden uzun bir hastalık dönemi geçirdi. (1908). 1910'da başladığı Vefa İdadisi'ni bu hastalık ve geçim darlığı sebebiyle bırakmak zorunda kaldı. *Bir Mekteplinin Hatıratı / Karanlıklar Kralı* (1913) adlı ilk kitabını Vefa İdadisi'ndeki öğrenciliği sırasında çıkardı. Tiyatro eğitimi almak için Darülbedayi imtihanlarına girdi, kazandı, ancak devam edemedi (1914). Posta-Telgraf Nezareti'nde göreve başladı. Ardından Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihad Mektebi'ne muallim olarak girdi (1917). Bu dönemde *Fağfur, Servet-i Fünûn* ve *İctihad*'da yazdı. Bir süre Düyun-ı Umumiye İdaresi'nde çalıştı (1918).

Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* gazetesini çıkardı. (1919). *Yirminci Asır* kapandıktan sonra *Tercüman-ı Hakikat* ve *Tasvir-i Efkâr* (1922), Cumhuriyet'in ilânının ardından *Son Telgraf*, *Son Saat* ve *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. 1924 yılında Server Bedi takma adıyla meşhur Cingöz Recai tipini yarattı. Halil Lutfi (Dördüncü) ile birlikte *Büyük Yol* adlı bir gazete çıkardı (1925). Aynı tarihlerde hem Server Bedi hem Peyami Safa imzasıyla *Cumhuriyet*'te yazdı. Bu gazeteyle ilişkisini fıkra yazarı ve edebiyat sayfası yöneticisi olarak aralıklarla sürdürdü (1928-1940). *Resimli Ay*, *Hareket* dergilerinde yazdı. Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Hafta* dergisini çıkardı. (1935). *Hafta*'nın ardından *Kültür Haftası*'nı çıkardı.

Cumhuriyet'ten sonra *Yeni Mecmua, Tasvir-i Efkâr, Çınaraltı, Büyük Doğu, Vakit* ve *Ulus* gazetesinde yazmaya başladı (1949-1953). Bursa'dan milletvekili adayı oldu ancak seçimi kazanamadı (1950).

Peyami Safa bir süre sonra *Türk Düşüncesi* dergisini yayımlamaya başladı (Aralık 1953) ve *Milliyet* gazetesi yazı kadrosunda yer aldı (1 Ekim 1954). Ardından *Tercüman*'a geçti (Mart 1959). *Büyük Doğu*'da ve *Havadis* gazetesinde yazdı (21 Temmuz 1960). *Düşünen Adam* dergisinde (5 Ocak 1961) ve *Son Havadis* gazetesinde (10 Mart 1961) yazmaya başladı. 15 Haziran 1961 tarihinde Çiftehavuzlar'da öldü ve Edirnekapı Mezarlığı'nda toprağa verildi.

AÇLIK

Hunger, Leonard Smithers and Co., 1899

İllüstrasyon: William Thomas Horton

BİRİNCİ KISIM

KRİSTİYANYA'DA, üstüne damgasını basmadan hiç kimseyi bırakmayan bu garip şehirde, karnı aç, başıboş dolaştığım zamanlardı...

Tavan aramda uyanık yatıyordum ve altımda bir duvar saatinin altıyı vurduğunu duydum.

Gündüz epeyce ilerlemişti ve insanlar merdivenlerden inip çıkmaya başlamışlardı. Oracıkta, kapının yanında, odanın duvarları *Morgenbladet* gazetesinin eski nüshalarıyla kaplı. Üstünde Fenerler İdaresinin bir tamimini ve biraz solda, yuvarlak ve kalın yazıyla, ekmekçi Fayban Olsen'in taze ekmek ilanını açıkça görebiliyorum.

Hemen gözlerimi alabildiğine açtım ve eski bir âdetime kapılarak, o gün benim için sevinecek bir şey olup olmadığını düşünmeye başladım.

Son zamanlarda biraz darda kalmıştım; birbiri arkasına eşyalarım Emniyet Sandığını boyladılar, sinirli ve kuruntulu olmuştum; iki üç kere de baş dönmelerim yüzünden bütün gün yatakta kaldıydım. Ara sıra, talih bana gülümsedikçe, şu veya bu gazetede çıkan bir tefrikamdan beş kuron aldığım olurdu.

Gün ilerliyordu ve ben oracıkta, kapının yanındaki ilanları okumaya devam ettim; yüz buruşturucu hafif harflere varıncaya kadar hepsini gözlerim seçiyordu: (Kefenci Matmazel Andersen; büyük kapının sağında). Bu, beni uzun müddet oyaladı; kalkıp giyinmeden evvel, altımdaki duvar saatinin sekizi vurduğunu duydum.

Pencereyi açtım ve dışarıya baktım. Bulunduğum yerden, bir çamaşır ipi üstünden bakıyor, belirsiz bir saha görüyordum; ta dipte bir demirhane yangınından üç beş amelenin süpürdüğü sönmüş bir ocak kalmıştı. Dirseklerimi pencereye koydum ve gökyüzünü tetkik ettim. Muhakkak ki, hava güzel olacaktı. Sonbahar, her şeyin renk değiştirdiği ve hayattan ölüme geçtiği o nazik ve taze mevsim gelmişti. Sokaklarda patırtı başlamıştı ve bu gürültü beni dışarıya çekiyordu. Döşemeleri, attığım her adım altında oynayan bu oda,

kırık dökük bir tabutu andırıyordu. Ne kapıda münasipçe bir sürgü, ne de odanın içinde bir soba. Ertesi sabah biraz kurumuş bir hâlde bulabilmek için, çoraplarımın üstüne yatmak âdetimdi. Kendimi oyalayabildiğim bir tek eşyam, kırmızı küçük bir koltuktan ibaretti. Geceleri orada türlü türlü şeyler düşünerek uyuklamaya çalışırdım. Rüzgâr hızlıca esip de aşağıda kapılar açılınca, döşemeler ve kaplamalar arasından her, çeşit garip ıslıklar duyulurdu ve oracıkta, kapının yanında *Morgenbladet* gazetesinin altından, bir el uzunluğunda yarıklar peyda olurdu.

Yerimden kalktım, yatağın köşesinde duran bir paketi yokladım, kahvaltıya yarar yiyecek bir şey aradım, fakat hiçbir şey bulamadım ve pencereye döndüm.

Allah bilir, diye düşündüm, acaba bir iş bulacak mıyım? O üst üste ret cevapları, o yarım vaatler, o kuru "hayır"lar, o zaman zaman beslenen ve boşa çıkan ümitler, her defasında suya düşen o yeni yeni teşebbüsler cesaretimi sıfıra indirmişti.

En sonunda bir kasadarlığa talip olmuştum. Fakat çok geç kalmışım; fazla olarak elli kuron kefalet akçasını vermeye de kudretim yoktu. Her zaman karşıma bir engel çıkıyordu. İtfaiye heyetine de müracaat etmiştim. Çünkü kuvvetli ve çok cesur, çalışmak için göğüslerini şişiren elli kadar talip arasındaydım. Bir müfettiş hepimizi tetkik ediyor, kollarımızı yokluyor ve sualler soruyordu. Benim karşıma gelince dimdik durdu ve başını sallayarak gözlerimde gözlük olduğu için kabul edilemeyeceğimi söyledi. Gözlüğümü çıkararak ikinci defa müracaat ettim; sert kirpikler ve bıçak gibi keskin gözlerle bakıyordum ve müfettiş bir kere daha karşımda gülümseyerek dimdik durdu... Beni tanımış olacaktı. İşin en kötüsü de, üstüm başım öyle yıpranmaya başlamıştı ki artık hiç kimsenin karşısına adam kılığında çıkamayacaktım.

Bu yokuşu ne kadar muntazam, ne kadar aynı şekilde ve ısrarla inmiştim! Birdenbire, her şeyden öyle garip bir tarzda mahrum oluvermiştim ki, elimde bir tarak, hatta fazla kederli zamanlarımda okuyacak bir kitabım kalmamıştı. Bütün yaz mevsimi, mezarlıklarda ve şato parkında başıboş gezmiştim. Oralarda oturuyor ve gazeteler için sütun sütun, en mütenevvi mevzularda makaleler çırpıştırıyordum: Kaynayan beynimin türlü fantezileri, hayaletleri, garip keşifler... Bu ümitsizlik arasında bazen günün hadiseleriyle

hiç münasebeti olmayan mevzular buluyordum. Saatlerce nefes tüketiyordum ve hiçbirini kabul etmiyorlardı. Bir makale biter bitmez hemen yenisine başlıyordum ve yazı müdürlerinin "hayır"ı benim cesaretimi nadiren kırıyordu. Kendi kendime, günün birinde mutlaka muvaffak olacağımı söylüyordum. Ve hakikaten, cesaretim olur da makalem de bir şeye benzerse, bir öğleüstü gayretimin karşılığı olarak beş kuron ele geçirebiliyordum.

Tekrar doğruldum, penceremin yanından ayrıldım, tuvalet masası hizmetini gören iskemleye doğru gittim, pantolonumun ışıldayan diz kapaklarını karartmak ve daha yeni göstermek için biraz su ile ıslattım. Bunu yaptıktan sonra her zamanki gibi yanıma kâğıt kalem aldım ve çıktım. Ev sahibi kadının dikkatini uyandırmamak için, çıt çıkarmadan merdivenlerden indim; kirayı birkaç gündür vermemiştim, artık tediye kabiliyetim de kalmamıştı.

Saat dokuz. Araba gürültüleri ve sesler havayı dolduruyor. Kamçı şaklamalarıyla, yaya gidenlerin adımlarından çıkan ses birbirine karışıyor ve büyük bir sabah uğultusu yapıyor. Dört yandan gelen bu gürültülü hareket hemen bana kuvvet verdi ve gitgide kendimi daha memnun bulmaya başladım. Sabahın taze havasında hafif tertip gezinmek aklımdan geçmiyordu. Ciğerlerime havanın ne lüzumu var, der gibi kuvvetliydim ve omuzumla bir arabayı durdurabilirdim. İçime garip ve tatlı bir duygu geldi, o şen tasasızlık duygusu. Yanımdan gelip geçenleri tetkike başladım, duvar ilanlarını okuyarak, tramvaylardan bana fırlatılan bakışları toplayarak yürüyordum.

Bu kadar güzel bir günde insanın ağzına atacak bir lokma bir şeyi olsa! Bu şen sabahın intibası içimi dolduruyordu. Sevincimi tutamıyordum ve sebepsiz şarkılar mırıldanmaya başladım. Kadıncağızın biri, bir kasap dükkânının önünde, kolunda bir sepet, duruyordu ve öğle yemeğinde yiyeceği şeyi düşünüyordu; yanından geçerken bana baktı. Ağzında bir tek ön dişi vardı. Son gönlerimde çok alıngan ve sinirli olduğum için, kadının suratı bende ansızın bir tiksinti uyandırdı.

Uzun sarı dişi, çenesinden dışarı fırlayan bir serçe parmağını andırıyordu ve gözlerini bana çevirdiği vakit bakışları, biraz evvel seyrettiği sucuklarla dolu görünüyordu. Hemen iştahımı kaybettim ve yüreğim bulandı. Et pazarına varınca derhâl çeşmeye gittim ve azıcık su içtim; gözlerimi kaldırdım... "Kurtarıcımız" kilisesinin çanında saat ondu.

Hiçbir şeye aldırmayarak yürümeye devam ettim, lüzumsuz yere bir köşe başında durdum, istikametimi değiştirdim ve hiçbir işim olmadığı hâlde yan sokaklardan birine saptım. Öteki bahtiyar faniler arasında, şurada burada, tasasızlığımı ninnilerle avutuyor ve şen sabah vakti, başıboş gezerek her şeyi kendi hâline bırakıyordum. Hava hoş ve parlaktı ve ruhumun üstünde hiçbir gölge yoktu.

On dakikadan beri önümde mütemadiyen ihtiyar bir topal adam gidiyordu. Elinde bir paket vardı ve hızlı gitmek için bütün kuvvetini toplayarak, bütün vücuduyla yürüyordu. Yorgunluktan soluk soluğa geldiğini duyuyordum ve paketini taşımak aklıma geldi; fakat yanına gitmeyi istemedim. Grasen caddesinde Hans Pavli'ye rastladım, selam verdi ve pek çabuk geçip gitti. Ne acelesi vardı? Ondan bir kuron istemek niyetinde bile değildim, bilakis kendisinden birkaç hafta evvel ödünç aldığım bir battaniyeyi ilk fırsatta iade etmek arzusundaydım. Kendimi biraz toplar toplamaz hiç kimseye bir battaniye borçlu olmak istemiyordum.

Bugün bakalım "İstikbalin Cinayetleri" yahut "İhtiyar Hürriyeti" hakkında, hülasa bana on kuron getirebilecek enteresan şeylerden bahseden bir makaleye başlayacak mıyım? Ve bu enteresan makaleyi düşününce beynimin bütün içini boşaltmak için hemen işe başlamak ihtiyacını şiddetle duydum. Şato parkında kendime münasip bir yer arıyordum ve işimi bitirmeden evvel istirahat etmek istemiyordum.

Fakat caddede o sakat adam, aynı sarsak hareketleri yaparak, yürümekte devam ediyordu. Gitgide, bu malulü daima önümde görmek beni kızdırmaya başlamıştı. Bitip tükenmez bir seyahate çıkmış gibiydi. Belki yollarımız beraberdi ve bütün yol esnasında gözümün önünden ayrılmayacaktı. Bu öfkem arasında bana öyle geldi ki, her sokak köşesinde nereye gideceğimi sezmek için bekliyormuş gibi, hafifçe duraklıyordu. Elindeki paketi havada sallayıp duruyor ve hep öne geçmek için yemden hız alıyordu.

Yürüdükçe bu can sıkıcı mahluka bakıyor ve baktıkça ona karşı kendimde öfke duyuyordum. Bende öyle bir his vardı ki, bu sakat ihtiyar, azar azar benim neşemi kaçırıyor ve bir an içinde, kendi çirkinliğiyle beraber bu saf, bu güzel sabahı da çekip götürüyordu.

Onda, kendine zorla bu dünyada bir yer yapmak ve bütün kaldırımları yalnız kendine hasretmek isteyen sarsak bir iri böcek hâli,

tavrı vardı. Nihayet kedimi zorladım, daha fazla sürüklenmek istemiyordum. Bir dükkânın camına döndüm ve herife yürüyüp gitme fırsatı vererek, durdum. Birkaç dakika sonra yürüyünce onu yine önümde görmeyim mi? Ben durunca o da durmuştu. Hiç düşünmeden öne doğru üç dört adım attım, şiddetle herifi yakaladım ve omuzuna vurdum.

Bakakaldı. Birbirimizi süzmeye başladık.

Başını yana eğerek:

"Bir metelik ver de süt alayım," dedi.

"Ha, peki, âlâ..."

Ceplerimi araştırdım ve dedim ki:

"Süt almak için... Hım... İyi amma bu zamanda para biraz kıt, hem de ne dereceye kadar ihtiyacınız olduğunu bilmiyorum."

"Dünden beri ağzıma bir şey koymadım," dedi ihtiyar, "on param yok, bir iş de bulamadım."

"İşçi misiniz?"

"Evet, eskiciyim."

"Ne?"

"Eskici. Fakat ayakkabı yapmasını da bilirim."

"O başka," dedim. "Beni burada birkaç dakika bekleyiniz, size biraz para, birkaç ör bulup geleyim."

Çarçabuk Söğütler sokağına indim, orada, birinci katta, rehinle para veren bir tefeci tanıyorum. Büyük kapıdan girince hızla yeleğimi çıkardım, yuvarladım ve koltuğumun altına aldım; sonra merdiveni çıktım, tezgâhı vurdum, eğildim ve yeleği attım:

"Bir buçuk kuron," dedi adam.

"Peki, teşekkür ederim," cevabını verdim.

Parayı ve minnettarlığı alarak çekildim. İşin doğrusu, bu yelek hakiki bir bulunmuş servetti; bol bir öğle yemeği için geriye yine param kalıyordu ve bu akşamdan evvel "İstikbalin Cinayetleri" hakkındaki makalem hazır olacaktı. Artık hayatı daha tatlı bulmaya başladım ve kurtulmak için ihtiyarı bir ayak evvel bulmakta acele ettim.

"Buyurun," dedim, "ilk önce bana müracaat etmiş olduğunuz için bahtiyarım."

Adam parayı aldı ve beni tetkike başladı. Gözlerinin var kuvvetiyle neye bakıyordu? Bana öyle geldi ki dikkatini pantolonumun

diz kapaklarında teksif ediyordu ve bu terbiyesizliğe ben kendimi bıraktım.

Budala, beni göründüğüm kadar fakir mi sanıyordu? On kuronluk bir makaleye başladığımı nasıl anlatmalıydım? Hem de benim istikbalden hiçbir korkum yoktu, ateşin üstünde çok demirim vardı, O hâlde, böyle güzel bir günde, benim biraz bolca bir bahşiş vermem, bu adamı alakadar etmeli miydi? Herifin bakışı beni kızdırıyordu ve ayrılmadan evvel ona bir ders vermeyi kararlaştırdım. Omuzlarını sarstım ve dedim:

"Babacan, biri size bir kuron verdikten sonra, gözlerinizle onun dizlerini yemeniz ne çirkin bir âdet!"

Başını arkadaki duvara bıraktı ve ağzını açtı. Serseri alnının içinde bir fikir çalışıyordu; mutlaka düşünüyordu ki benim maksadım kendisiyle alay etmektir ve parayı bana uzattı.

Ayağımı yere vurdum ve paranın kendisinde kalacağına yemin ettim. Bir hiç için bu kadar zahmetlere girdiğimi aklı alır mıydı hiç?

Hatta iyi düşünülürse, belki de ben ona bu kuronu borçluydum, sanki bende eski bir borcun hatırası vardı. Onun karşısındaki adam tepeden tırnağa kadar afifti, namusluydu. Hem de para onundu... Oh, teşekküre ne hacet, buna ben pek memnun olmuştum ya, kâfi, Allah'a ısmarladık.

Yürüyüp gittim. Nihayet, bana musallat olan bu malulden yakayı kurtarmıştım. Söğütler sokağını indim ve bir yiyecek mağazasının önünde durdum. Camekân yiyecek şeylerle doluydu ve yolda yenecek öteberi almak için kapıdan girmeye karar verdim.

Yarım kuronu tezgâhın üstüne atarak:

"Biraz peynir, ekmek!" dedim.

Kadın yüzüme bakmadan istihza ile sordu:

"Bu kadar para ile ekmek peynir mi?"

"Evet."

Şişman ihtiyar kadına fevkalade bir nezaketle teşekkür ettim ve dosdoğru Şato parkının yolunu tuttum. Orada yalnız başıma oturabileceğim bir sıra buldum ve ekmek peynirimi lopur lopur kemirip yutmaya başladım. Bu beni iyileştirdi; epey zamandır bu kadar bol bir yemek yememiştim ve gitgide, uzun bir gözyaşı buhranından sonra duyulan o derin sükûnetin beni kapladığını hissediyordum. İçimde büyük bir cesaret uyanıyordu. Artık "İstikbalin Cinayetle-

ri" gibi basit ve bayağı bir mevzu üzerine makale yazmak bana kâfi gelmiyordu. Hem de bu herhangi birinin yapabileceği bir işti: Tarih okumaktan ve yahut icat etmekten başka yapılacak şey yoktu. Ben kendimi daha büyük cehitler yapmaya muktedir hissediyordum, güçlükleri yenecek hâldeydim ve "Felsefi Marifet" hakkında üç kısımlık bir tetkik yazmaya karar verdim. Tabii orada Kant'ın safsatalarından birkaçını baltalamak fırsatını bulacaktım.

Çalışmaya başlamadan evvel, yazı yazmak için lazım gelen şeyleri arayınca, üstümde kurşunkalem olmadığını anladım. Bunu tefecide unutmuştum: Kurşun kalemim yeleğimin cebinde kalmıştı.

Aman Allahım! Her şey tersine dönmekten nasıl hoşlanıyordu! Birkaç küfür savurdum, yerimden kalktım ve yüz adım kadar yürüdüm. Her tarafta büyük bir sükûn; ta ötede kraliçe pavyonuna doğru bir iki çocuk dadısı araba çekiyordu; ortalıkta onlardan başka hiç kimse yoktu. Müthiş kızmıştım ve sıranın etrafında kudurmuşçasına dönüyordum. Her şey göze batacak kadar kötüleşmiyor muydu? Hem de her taraftan! Üç kısımlık bir makale, cebimde on "ör"lük bir kurşun kalem parçası bulunmaması yüzünden suya düşecekti. Acaba kalemi almak için Söğütler sokağına kadar gitsem mi? Parkın içi, gezmeye gelenlerle dolmadan evvel, makalemin büyük bir parçasını bitirmeye vaktim kalıyordu. Hem de bu "Felsefi Marifet" hakkındaki tetkikimle ne kadar çok şeyin alakası vardı, bilinir mi? Belki de birçok insanların saadeti. Kendi kendime diyordum ki, belki bu yazı birçok gençlerin imdadına yetişecekti. Düşündüm, Kant'a hücum etmeyecektim; bundan vazgeçebilirdim.

Zaman ve mesafe bahsine gelince sezdirmeden yolumu değiştirmek benim için kâfiydi; fakat Renan için, şu ihtiyar papaz Renan için bir şey demem... Herhâlde sütun sütun koca bir makale yazmak icap ediyordu. Bütün gün, aylığını veremediğim ev sahibi kadının merdivenden, sabahleyin ne dik bakışlarla beni süzeceğini düşündükçe üzülüyor ve bundan başka hiçbir düşünce taşımadığım mesut anlarımda bile utancımdan kızarıyordum. Tefecide bıraktığım kurşun kalemi aramak için hemen parktan çıktım.

Yolda iki kadının yanından geçtim. Birinin koluna sürtünmüştüm. Gözlerimi kaldırdım. Dolgun ve biraz solgun bir yüzü vardı. Birdenbire kızardı ve garip bir surette güzelleşti. Niçin kızardığını anlamamıştım. Geçenlerden birinin söylediği bir söz mü? Yahut

içinden geçen sessiz bir düşünce mi? Yoksa koluna dokunduğum için mi? Yüksek göğsü şiddetle dalgalandı, şemsiyesinin sapında eli sertçe takallüs etti. Ne oluyordu?

Bana pek garip göründüğü için daha fazla ileri gitmeye muktedir değildim, durdum ve tekrar geride kaldım. Kurşun kalem meselesinden dolayı hâlimden gayrimemnundum, çabuk kızmaya istidadım vardı ve boş karnıma doldurduğum yemek beni fazla tembih etmişti.

Birdenbire, tabiatın fevkinde bir ilhamla düşüncem garip bir istikamet aldı: Bu kadının peşinden gitmek, onu korkutmak, şu veya bu şekilde canını sıkmak gibi garip bir hevese kapıldım. Bir daha yanından geçtim, yüz yüze gelmek ve onu süzmek için şiddetle döndüm. Durdum, gözlerinin içine baktım ve o sırada hiç duymadığım bir isim, şeffaf ve sinirli bir çınlayışı olan bir isim icat ettim: Ylajali. Kendisine daha fazla yaklaşınca bütün boyumla dikildim ve acele bir ses perdesiyle dedim ki:

"Matmazel, kitabınızı kaybediyorsunuz."

Bu sözleri söylerken, göğsümde kalbimin çarptığını duyuyordum.

Arkadaşına sordu:

"Kitabımı mı?"

Ve yoluna devam etti. Gittikçe artan muzipliğim, beni kadının peşine düşürdü. Büyük bir ahmaklık yapacağıma, bundan da kendimi alamayacağıma dair ani bir şuur içinde kaldım. Şaşkınlığım o dereceye gelmişti ki, muayenemden kaçıyordu. Kendi kendime sersemce hareket ettiğimi söylemek para etmiyordu. Kadının arkasında yüzümü abes hareketlerle buruşturuyordum ve yanından geçerek birkaç kere öfke ile öksürdüm. Birkaç adım ileride ağır ağır yürüyordum. Gözlerini sırtımda duyuyordum ve onu böyle rahatsız ettiğim için, utancımdan, iradem elimde olmayarak, boynumu büküyordum. Yavaş yavaş bana garip bir his -çok uzaklarda, başka yerlerde bulunuyormuşum hissi- geldi, sanki burada bu kaldırım taşı üstünde, kamburunu çıkararak yürüyesi ben değilmişim gibi tarifsiz bir hissim vardı.

Birkaç dakika sonra, kadın Pascha kütüphanesinin önüne geldi. Ben de ilk camekânın önünde durmuştum ve o geçerken ilerledim, tekrar ettim:

"Matmazel kitabınızı kaybediyorsunuz."

Azaplı bir sesle:

"Hangi kitap canım?" dedi, sonra arkadaşına döndü, "Hangi kitaptan bahsediyor, anlıyor musun sen?"

Ve durdu. Azabını seyretmekten hain bir lezzet alıyordum, gözlerinde okuduğum şaşkınlık beni teshir etti. Aklı bu manasız cümleleri anlamaya muktedir değildi. Üstünde kitap falan yok, bir yaprağı bile yok, izi bile yok. Böyle olduğu hâlde ceplerini araştırıyor; boyuna ellerini açıyor ve avuçlarına bakıyor; başını çeviriyor ve arkasından yola bakıyor; hangi kitaptan bahsettiğimi anlamak için ufarak narin beynini en son gayretiyle zorluyordu. Yüzünün rengi değişiyor, kâh şu, kâh bu manayı alıyor ve nefesinin darlaştığını hissediyordum; esvabının düğmeleri bile, dehşete düşmüş bir sıra göz gibi, üzerime dikilmişti.

Arkadaşı onu kolundan çekerek dedi ki:

"Bırak canım. Baksana adam akıllı sarhoş, görmüyor musun?"

O anda kendi kendime ne kadar yabancı ve görünmez tesirlere ne kadar tabi olursam olayım, etrafımda olup biten şeyler yine gözümden kaçmıyordu, Lund civarında büyük bir esmer köpek, caddeyi koşarak geçti ve Tivoli'ye doğru indi; beyaz madenden sıkı bir tasması vardı. Sokağın yukarısında, birinci katta bir pencere açıldı; oradan bir hizmetçi eğildi ve camları dışından temizlemeye başladı. Dikkatimden hiçbir şey kaçmıyordu, zihnimin açıklığı ve zekâmın keskinliği tamamıyla yerindeydi. Eşya dalgası, etrafında birdenbire büyük bir ışık peyda olmuş gibi kıvılcım saçan bir berraklıkla içime doluyordu. Karşımdaki kadınların ikisinin de şakaklarında mavi birer kuş kanadı ve boyunlarında ipekli birer İskoçya kurdelesi vardı. Kız kardeş olduklarını düşündüm.

Cisler musiki mağazasının önünde durarak yanımdan çekildiler ve konuşmaya başladılar. Ben de durdum. İkisi de geldikleri yola döndüler, tekrar yanımdan geçtiler. Üniversite sokağının köşesine saptılar ve Sentolaf meydanına kadar çıktılar. Cesaret edebildiğim kadar yaklaşarak onları adım adım takip ediyordum. Bir kere başlarını çevirdiler ve bana yarı mütecessis, yarı da ürkek bir bakış fırlattılar. Hallerinde hiçbir küçüklük yoktu, gözlerini bile kırpmıyorlardı. Terbiyesizliğim karşısında onların bu sabırları beni utandırdı ve gözlerimi önüme eğdim. Artık onların zıddına gitmek istemi-

yordum, yalnız, saf bir minnettarlıkla, onları gözümden kaçırmamak ve herhangi bir yere girinceye kadar bakışlarımla takip etmek istiyordum.

Üç katlı büyük bir evin önünde bir kere daha başlarını çevirdiler, sonra içeri girdiler. Çeşmenin yanında bir direğe dayandım ve kulak kabarttım. İlk katın merdivenlerinde ayaklarının gürültüsü söndü. Direkten ayrıldım ve eve baktım, yine garip şeyler oluyor.

Yukarıda, perdeler kımıldıyor, biraz sonra bir pencere açılıyor, bir baş eğiliyor, garip bakışlı iki göz üstüme dikiliyor. Kendi kendime yarım sesle "Ylajali," diyorum ve kızardığımı hissediyorum. Niçin imdat çağırmıyor? Kafamı kırmak için önündeki çiçek saksılarından birini aşağı niçin atmıyor? Niçin beni kovmaya birini göndermiyor? Hiçbir hareket yapmadan göz göze bakıp duruyoruz; bir dakika sürüyor bu; bir kelime söylemeden pencere ile sokak arasında fikirler doğuyor... Penceredeki kadın çekildi, bu bende bir sarsıntı, ruhumda bir çarpışma yaptı. Bir omuzun döndüğünü, odada bir sırtın kaybolduğunu görmüştüm. Pencereden ayrılırken yaptığı bu ağır teşebbüs, omuz hareketinin sertliği bana gönderilmiş işaretler gibiydi. Kendini harikulade neşeli buldum. Geri döndüm ve caddeye çıktım.

Arkama bakmaya cesaret edemiyordum ve pencereye tekrar gelip gelmediğini bilmiyordum; bu meselenin içine daldıkça endişeye düşüyor ve sinirleniyordum. Belki de bütün hareketlerimi takip etmek için penceredeydi ve böylece arkadan gözetlediğini hissetmek tahammül edilmez bir şeydi. Tekrar kendimi zorladım ve yola devam ettim. Bacaklarıma bir titreme geldi ve irademin gerginliği yüzünden, hareketimi zarif göstermek hususundaki teşebbüsüm akim kaldı. Sakin ve kayıtsız görünmek için, abes bir şekilde kollarımı sarkıtıyor, yere tükürüyor ve burnumu havaya kaldırıyordum; fakat fayda etmiyordu; ensemin üstünde delici gözleri hissediyordum ve bütün vücudumu dondurucu titremeler kaplıyordu. Nihayet yan sokaklardan birine sığındım ve kurşun kalemimi ele geçirmek için Söğütler caddesine çıktım.

Kalemi almakta hiçbir zahmet çekmedim. Adam bana yeleğimin bütün ceplerini araştırmamı rica etti. Nezaketinden dolayı bu adama teşekkür ettim. Kendimi gittikçe ona doğru mütemayil görüyordum ve bu adama kendim hakkında iyi bir fikir vermek, bana bir-

denbire çok mühim bir şey gibi geldi. Kapıya doğru bir adım attım, sonra bir şey unutmuş gibi tezgâha tekrar döndüm.

Ben ona bir izahat, bir tenvir borçlu olduğuma hükmetmiştim ve dikkatini çekmek için bir şarkı mırıldanmaya başladım. Sonra kalemi elime aldım ve havaya kaldırdım.

"Ben, herhangi bir kurşun kalem için bu uzun yolu yürüyeceğimi hiç hatırımdan geçirmezdim. Fakat mesele başka, çok hususi bir sebep var. Ne kadar manasız görünürse görünsün, beni bu dünyada ben yapan, beni hayatta kendi dereceme koyan şu kurşun kalem..."

Daha fazla söyleyemedim. Adam tezgâhın yanı başına geldi:

"Allah Allah!" dedi ve yüzüme tecessüsle baktı.

Soğuk bir eda ile devam ettim:

"Ben bu kurşun kalemle üç ciltlik 'Felsefi Marifet' hakkındaki eserimi yazdım."

Acaba eserimden bahsedildiğini duymamış mıydı? Bu ismi, bu unvanı işitmiş gibiydi.

"Evet," dedim, "bu kitap benimdir."

Artık bu kurşun kalem parçasını bulmaya verdiğim ehemmiyete şaşmamalıydı.

"Bu kurşun kalemin gözümde çok büyük kıymeti vardı; bu benim için küçük bir insan gibiydi. Ona minnettarım. Ve hatırasını muhafaza ediyorum. Evet, evet, hakikaten hatırasını saklayacağım. Söz sözdür. İşte vaziyetim buydu. Bu kurşun kalem ona layıktır. Allah'a ısmarladık."

Kapıya giderken, bende karşısındakine yüksek vaziyetini kabul ettiren bir insan hâli vardı. Ben uzaklaşırken muhterem tefeci önümde iki defa eğildi. Tekrar ona döndüm ve: "Allah'a ısmarladık," dedim.

Merdiveni inerken elinde küçük bir bavul taşıyan bir kadına rastladım. Benim yüksek tavrım karşısında ürkekçe köşeye büzülerek bana yol açtı. Ona bir şey vermek için gayriihtiyari ceplerimi araştırdım. Hiçbir şey bulamayınca çocuk gibi alıklaştım ve başımı eğerek önünden geçtim. Biraz sonra onun da küçük dükkânın kapısına vurduğunu duydum. Bu kapının önünde büyük bir demir kapı vardı ve insan yığınlarının temasından gelen şıkırtıyı hissettim.

Güneş tam cenupta. Öğle vakti. Şehir harekete gelmeye başlıyor, gezinti saati yaklaşıyor ve Karl Yohan sokağında insan dalgaları, gü-

lümseyerek ve selamlaşarak dalgalanıyordu. Dirseklerimi vücuduma yapıştırdım, tostoparlak oldum, köşede bucakta rastladığım ve üniversitenin köşesinde gelip geçenlere bakan tanıdıklara görünmeyerek yürüdüm. Şato Parmaklığı caddesine çıktım ve tefekküre daldım.

Rastladığım bu insanlar, sarışın başlarını ne hafifçe ve ne sevinçle sallıyorlardı ve hayatta bir balo salonunda ayak üstü dönüyorlarmış gibiydiler.

Gördüğüm bu gözlerde hiçbir endişe gölgesi yoktu, omuzlarında en küçük bir yük, hatta belki de hiçbir bulutlu düşünce, bu mesut ruhlarda gizli bir küçük azap bile yoktu.

Ve ben, bu genç, terütaze insanların yanında yürüyordum, saadetin yüzünü unutmuştum. Kendimi bu fikrin içinde unutmaya çalışıyor ve kendimi zalim bir adaletsizliğin kurbanı sayıyordum. Son aylarım, niçin beni böyle hoyratça hırpalamıştı? Artık mesut tabiatımı hiç tanımıyordum; her taraftan en garip azapların pençesine düşmüştüm. Her rüzgârda kuvvetlerimi dağıtan ve ruhi temsillerim arasına sinen birtakım sefil, manasız şeyler yüzünden; hiçbir yere ayağını atamaz ve hiçbir yerde oturamaz olmuştum. Bana sürtünüp geçen bir köpek, birinin yakasındaki çiçek düşüncelerimi sarsıntıya uğratabiliyor ve beni uzun müddet oyalıyordu. Sakatlık neremde? Beni bu yola süren Allah'ın parmağı mı? Bunlar neden Cenubi Afrika'da bir insanın değil, benim başıma geliyor? Düşündükçe, heveslerini tecrübe için Allah'ın beni bir kobay gibi seçmiş olmasının hikmetini ihata edemiyordum.

Zihnimde bu meseleyi münakaşa ederek hiçbir neticeye varmadan yürüdüm. Herkesin cezasını bana çektiren Cenabıhakk'ın keyfî iradesine karşı en kuvvetli mülahazaları buluyordum. Hatta bir sıra bulup da oturduğum vakit bile, bu mesele zihnimi işgal ve beni başka şeyler düşünmekten menediyordu. Nereye gideceğimi ve ne istikamet alacağımı bilemeyecek kadar yorgundum; bedbaht küçük bir hayvan yığını ruhumun en derin yerine girmiş ve orasını bomboş bir hâle getirmişti. Allah'ın niyeti beni tamamıyla mahvetmek miydi?

O anda bütün varlığım ızdırabın son derecesine varmıştı. Kollarımda ağrılar da başlamıştı. Hatta onları tabii vaziyette tutamaz hâle gelmiştim. Çok kuvvetli yediğim son yemeğimden de büyük bir fenalık hissediyordum; mide dolu, baş ateşler içinde, gözlerimi kaldırmadan yüz adım yürüyordum. Gelip geçen insanlar önümden birer ışık

gibi kayıp geçiyorlardı. Nihayet oturduğum sıra, cigaralarını tüttüren ve yüksek sesle gevezelik eden insanlar tarafından, istilaya uğradı. Öfkelendim ve az daha onlara çıkışacaktım, fakat yarım döndüm ve parkın ta öteki ucuna kadar gittim, başka bir sıra buldum, oturdum.

Allah fikri zihnimi yeniden işgale başladı. Her günkü ekmeğim için bir iş ararken, onun araya girmesini katiyen haksız buluyordum. Açıkça dikkat etmiştim ki uzun bir müddet aç kalacak olursam beynim akar gibi oluyor ve kafamı boş bırakıyordu.

Sıranın üzerine oturmuştum. Bu düşüncelere dalmıştım. Ve bu devam eden sıkıntılar dolayısıyla, Allah'a karşı gittikçe ziyadeleşen bir hararet duyuyordum. Eğer Allah, beni işkenceye düçar ederek, yolumun üzerine üzüntüler ve aldanışlar yığarak beni kendisine daha ziyade yaklaştıracağı ve iyileştireceği zehabında ise, aldanıyordu. Bunu kendisine temin edebilirdim. Gözlerimi semaya kaldırdım. Gururla ve hınçla hemen hemen gözyaşı içinde, içimden bunu bir defa daha tekrar ettim.

Hatırıma parça parça din telakkileri geldi. Kulaklarımda İncil'in sureleri terennüm etti. Başımı yana eğerek kendi kendime söyleniyordum. Ne yiyeceğimi, ne içeceğimi, dünyevi vücudum denilen bu kutunun içine ise koyacağımı neden düşünmeliydim? Allah babamız, göğün kuşları gibi beni de himayesi altına almamış mıydı? Beni zayıf bir hadimi olarak göstermek lütfunda bulunmamış mıydı?

Allah, parmağını sinirlerimin şebekesine sokmuş ve o arada gizlice birkaç teli biraz karıştırmıştı. Sonra Allah parmağını çekmişti ve bakınız bu parmağın üzerinde sinirlerimin tellerinden kopmuş zerreler kalmıştı. Ve Allah'ın parmağının dokunduğu noktada büyük bir rahne, kafamda onun parmağının geçtiği kısımda bir yara kalmıştı.

Fakat Allah, elinin parmağı ile dokunduktan sonra beni rahat bıraktı, bir daha dokunmadı ve bana hiçbir fenalığın gelmesine müsaade etmedi. Sükûn içinde, kafamın azim rahnesi ile yolumda yürümekliğime müsaade etti. Ve bütün ebediyetin şehinşahı olan Allah'ın iradesi ile bana hiçbir fenalık gelmedi.

Rüzgâr bana talebe mahallesinden musiki şelaleleri getiriyordu. Demek ki saat ikiyi geçmişti. Kâğıdımı çıkararak birkaç şey yazmaya çalıştım. Cebimden berberimin karnesi düştü. Açarak yapraklarını saydım. Altı bilet kalmıştı. Gayriihtiyari:

"Allah'a şükür, demek ki bunlarla birkaç hafta daha halk arasına çıkabilecek tıraşlı bir yüze malik olabilirdim."

Ve elması elimde bulunan bu küçük servetin manzarası, bana birdenbire neşe verdi. Biletleri itina ile desteleyerek cebime yerleştirdim.

Fakat yazmak mümkün değildi. Birkaç satırdan sonra en küçük bir fikir bile gelmiyordu. Düşüncelerim başka yerdeydi. Muayyen bir nokta üzerinde çalışmaklığım mümkün değildi. Her şey üzerimde tesir yapıyordu. Gördüğüm her sahne bana dalgınlık veriyordu. Gördüğüm her sahne bana yeni bir his telkin ediyordu.

Sinekler ve küçük sinekler kâğıdımın üstüne üşüşüyor ve beni rahatsız ediyorlardı; üzerlerini üflüyor, gittikçe kuvvetli üflüyordum; fakat muvaffakiyetsiz. Küçük hayvanlar arkası üstü oturup yerleşiyorlar, nahif bacaklarının dikine bir gayretiyle ağırlaşıyor ve mukavemet ediyorlardı. Onları yerinden kımıldatmak imkânı yok. Bir virgül üstünde, yahut kâğıdın bir köşesinde ilişecek yer buluyorlar.

Bu ufak canavarlar beni epeyce meşgul ettiler. Ayak ayak üstüne attım ve onları tetkike başladım.

Birdenbire Talebeler caddesinden gelen keskin bir klarnet sesi kulağımı yırttı ve zekâma yeni hamle verdi. Makalemin sonuna gelmek cesaretimi kaybederek, kâğıtlarımı cebime koydum ve sıranın arkasına dayandım. O sırada kafamın içi o kadar aydınlıktı ki en ince fikirleri hiç yorulmadan düşünebilirdim.

Bu vaziyette uzanarak gözlerimi göğsüm ve bacaklarım üstünde gezdirdim ve nabzımın her atışında ayağımın sıçrayışına dikkat ettim. Yarım doğruldum ve ayaklanma baktım. O zamana kadar hissetmediğim garip ve harikalı bir his duydum. Bu, sinirlerimin boyunca, üstlerinden ışık dalgaları geçmiş gibi hafif ve fevkalade sarsıntıydı. Kunduralarıma göz atınca iyi bir eski dosta rast gelmiş, yahut kendi kendimden bir parçaya tesadüf etmiş gibi oluyordum. Bu bir minnettarlık gibiydi. Bu his beni titretiyor, gözlerimi yaşartıyor, kunduralarımı ayaklarımdan bana doğru yükselen bir musiki gibi telakki ediyordum. Kendi kendime acı acı "Zaf!" dedim. Yumruklarımı sıkarak "Zaf!" diyordum. Bu gülünç hislerden dolayı kendimle alay ediyordum.

Kendi kendime büyük bir ciddiyetle hitap ediyor ve gözyaşlarını kovmak için gözlerimi şiddetle sıkıyordum. Kunduralarımı hiç gör-

memişim gibi onların manzarasını, ayaklarımı kımıldattığım vakit hasıl olan yüz buruşukluklarını, şekillerini, yıpranmış konçlarını tetkik etmeye başladım ve anladım ki ağarmış dikişleri, kırışıkları onlara bir mana, bir insan çehresi hâli veriyormuş.

Varlığımdan bazı şeyler bu kunduralara geçmişti, onlar, bana, benliğime doğru yükselen bir nefes tesiri yapıyorlardı.

Bu ihtisaslar üzerinde uzun müddet, belki tam bir saat düşündüm. Oturduğum sıranın öteki ucunu küçük bir ihtiyar cüce işgal etti, otururken derin derin nefes aldı, yürümekten yorulmuştu ve söylendi:

"Evet, evet, evet, evet, evet, evet, evet, evet, ah evet!"

Sesini duyunca, başımın içini bir rüzgârın süpürdüğünü sandım. Artık kunduralarım, kunduralardan başka bir şey değildi. Hissediyordum ki biraz evvel yaşadığım şaşkınlık hâli, uzun müddetten beri, belki bir iki seneden beri tekâmül etmiş bir maziye racidi ve yavaş yavaş hafızamdan siliniyordu. İhtiyara bakmaya başladım.

Bu küçük adam beni neden alakadar edebilirdi? Hiç. Belki elinde tuttuğu gazete, ilan sayfası dışarda duran eski bir nüsha, içinde bir şeyler görür gibi olduğum bir gazete. Tecessüsüm uyandı ve gözlerimi gazeteden ayıramadım. Hatta bana öyle manasız bir fikir geldi ki bu, garip, nevi şahsına münhasır bir gazetedir. Merakım gittikçe artıyordu ve sıradaki yerimi değiştirdim. Bunlar, birtakım vesikalar, evrak mahzeninden tehlikeli bir surette aşırılmış kâğıtlar olabilirdi. Belki de gizli bir muahede, bir fesat şebekesinin evrakıdır diye düşündüm.

Adam rahatça oturmuştu ve düşünüyordu. Niçin, gazetesini her adam gibi tutmuyordu, gazetenin başlığını dışarıda bırakmıyordu? Bu ne çeşit bir hileydi? Ne pahasına olursa olsun elindeki paketi bir tarafa bırakmak niyetinde değildi, hatta cebine koymaya bile cesareti yoktu. Bu paketin içinde bir şeyler bulunduğunu iddia için elimi ateşe sokabilirdim.

Havaya baktım. Muhakkak ki bu muammayı halletmemek beni meraktan deli ediyordu. Adamla konuşabilmek için ceplerimde bir şey aradım, berberimin karnesini buldum, fakat yine sakladım. Birdenbire cüretkârlığa karar verdim ve boş ceplerimi yoklayarak sordum:

"Size bir cigara takdim edebilir miyim?"